

Nowe stanowiska *Camponotus vagus* (SCOPOLI, 1763) (Formicidae) na Nizinie Sandomierskiej

The new localities of *Camponotus vagus* (SCOPOLI, 1763) (Formicidae)
in the Sandomierska Lowland

Rodzaj *Camponotus* (MAYR, 1861) obejmuje około 1000 gatunków. Większość z nich występuje w strefie tropikalnej. W Polsce wykazano 6 gatunków.

Jednym z nich jest *Camponotus vagus* (SCOPOLI, 1763). Jest to gatunek zasiedlający poręby, głównie w borach sosnowych, ale także w lasach liściastych i mieszanych. Zaliczany jest do mrówek dendrofilnych, budujących gniazda w spróchniałych pniakach, i pod korzeniami drzew. Nierzadko zakłada gniazda w drewnianych elementach konstrukcyjnych starych opuszczonych budynków, płotów, mostów. Preferuje miejsca dobrze nasłonecznione, suche. Zaliczany jest do gatunków eurosyberyjskich. W Polsce jego występowanie odnotowano z kilku stanowisk zlokalizowanych głównie we wschodniej Polsce. W okresie powojennym wykazano jego obecność w Puszczy Białowieskiej - Białowieża (PISARSKI B. 1961. *Annls zool., Warsz.* 9: 147-208); na Wyżynie Lubelskiej - Puławy (PISARSKI 1961), Bieszczadach - Wetlina (PARAPURA E., PISARSKI B. 1971. *Fragm. faun.* 17: 319-356), jak również pojedyncze stanowiska w Wielkopolsce, na Roztoczu i Nizinie Sandomierskiej (CZECHOWSKI i in. 2002. *The ants (Hymenoptera, Formicidae) of Poland.* MiIZ PAN, W-wa: 200 pp.). Stwierdzenie licznych stanowisk *C. vagus* na terenie Niziny Sandomierskiej stanowi wartościowe uzupełnienie danych o rozmieszczeniu tego gatunku, uznawanego za ustępujący z fauny Polski. Możliwe, że występuje on częściej niż dotychczas sądzono, a tylko jego skryty tryb życia powoduje iż uznawany jest za rzadki.

- Nowa Dęba [UTM EA58], 15-17 VI 2008 – tereny dawnego poligonu wojskowego, odnotowano skupisko ośmiu gniazd wzdłuż śródlęsnej drogi, rozmieszczonych w odstępach od 8 do 40 metrów. Gniazda założone były głównie w spróchniałych pniach pozostałych po wycince drzew. W jednym przypadku pod porzuconą w lesie deską niedaleko pnia. W innych rejonach poligonu stwierdzono pięć stanowisk skupiających gniazda *C. vagus*. W jednym przypadku było to skupisko sześciu gniazd rozmieszczonych bardzo blisko od siebie wzdłuż drogi. Maksymalna odległość pomiędzy skupiskami wynosiła około 500 metrów (leg. et det. Maciej Chorągwicki),
- [UTM EA58], 15-17 VI 2008 - teren wzdłuż ulicy wylotowej w kierunku Rzeszowa, napotkano furazujące osobniki *C. vagus*, gniazda nie znaleziono (leg. et det. Maciej Chorągwicki).
- Kuziory [UTM EB80], 10 VI 2007, 20 VIII 2008 – stwierdzono dwa gniazda *C. vagus* w elementach konstrukcyjnych starego drewnianego mostu na rzece Bukowej. Kolejne dwa gniazda stwierdzono w odległości około 300 metrów od mostu w drewnianych pozostałościach po starym domostwie (leg. et det. Przemysław Zięba).
- Pysznica [UTM EB80], 24 VI 2008 – skupisko trzech gniazd wzdłuż leśnej drogi w starych spróchniałych pniakach sosnowych. (leg. et det. Przemysław Zięba).
- Goliszowiec [UTM EB71], 14 VII 2008 – stwierdzono jedno gniazdo w spróchniałym pniu sosnowym (leg. et det. Przemysław Zięba).

- Zarzecze [UTM EA89], 15 VII 2008 – zaobserwowano pojedyncze osobniki na resztkach drewnianych konstrukcji starego domostwa, gniazda nie znaleziono (leg. et det. Przemysław Zięba).

Wszystkie stwierdzone stanowiska zlokalizowane były bądź w borze sosnowym, bądź w jego pobliżu, gniazda były wyeksponowane na działanie słońca. W kilku przypadkach pobrano okazy dowodowe oraz wykonano dokumentację fotograficzną.

Mrówki rodzaju *Camponotus* uważane są za techniczne szkodniki drewna. W ostatnich dziesięcioleciach w związku z eksploatacją zasobów drzewnych, występuje obniżenie wieku drzewostanu. Pielęgnacja drzew w sadach, parkach, zaniechanie wykorzystywania drewna do budowy domostw, mostów, płotów, powoduje, że zmniejsza się liczba miejsc, w których królowe *C. vagus*, mogą po odbytej rójce znaleźć miejsce do założenia gniazda. Dotychczasowe obserwacje klasyfikowały ten gatunek jako rzadki i ustępujący z fauny Polski. Poczynione obserwacje włącznie z wcześniejszymi obserwacjami przeprowadzonymi przez CZECHOWSKIEGO i in. (2002) skłaniają do hipotezy o stosunkowo szerokim rozprzestrzenieniu tego gatunku w typowym dla niego habitacie.

PRZEMYSŁAW ZIĘBA, Lublin
MACIEJ CHORAŃWICKI, Bielsko Biała

